

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้ระดับครัวเรือนของผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การชุมชนจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่บางเจ้าฉ่า” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบวนการจัดการความรู้ระดับครัวเรือนของผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้าน และปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ของครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ จากประชากรตัวอย่างซึ่งเลือกเฉพาะเจาะจง จากครัวเรือนที่มีทักษะการจักสานระดับดีมาก ระดับดีและระดับพอใช้

ผู้ศึกษาเป็นผู้รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เน้นใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สนทนากลุ่ม สังเกตการณ์และสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ในกระบวนการจัดการความรู้งานจักสาน ทุกขั้นตอน ผลการศึกษาพบว่า

1. กระบวนการจัดการความรู้ของครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพฝีมือระดับดีมาก เริ่มต้นจากการทบทวนฐานความรู้ที่ตนเองมี และพยายามกำหนดความรู้ที่ตนเองต้องการเพิ่มเติม จดบันทึกไว้ในสมุด เมื่อมีโอกาสจะจัดหาความรู้ที่ต้องการผ่านวิธีการถาม การอ่านหนังสือ การสังเกต ฯลฯ ต่อจากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้ มาเรียนรู้ด้วยการทดลองปฏิบัติจริงด้วยตนเองจนเกิดผลที่ตนเองพอใจ มาถ่ายทอดด้วยวิธีการสาธิตไปพร้อม ๆ กับให้สมาชิกทำตามอย่าง เพื่อให้สมาชิกนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการซื้อของตลาดกลุ่มเป้าหมายร่วมกัน

2. กระบวนการจัดการความรู้ของครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพฝีมือระดับดี เริ่มต้นจากผู้ประกอบอาชีพทดลองหาวิธีการที่พอจะแก้ปัญหาได้ โดยคิดถึงเหตุและผลของปัญหา รวมถึงความน่าจะเป็นไปได้ เมื่อได้ความคิดสรุป ก็ทดลอง ขณะที่ทดลองก็คิดไปด้วยทดลองไปด้วย เมื่อผลการคิดและทดลองสำเร็จแก้ปัญหาได้ สุดท้ายก็นำวิธีการที่คิดค้นไปต่อยอด

3. กระบวนการจัดการความรู้ของครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพฝีมือระดับพอใช้ ภายในองค์การชุมชนจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่บางเจ้าฉ่า ไม่มีการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความรู้ให้มีความต่อเนื่อง เพราะใช้ฐานความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษเพียงอย่างเดียว

กระบวนการจัดการความรู้ 3 ระดับความสามารถดังกล่าวสรุปได้ว่า การที่ครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพสามารถยกระดับความรู้จากเดิมเป็นครัวเรือนผู้ประกอบอาชีพฝีมือระดับพอใช้เป็นระดับดีและระดับดีมากในที่สุด เพราะสมาชิกในครัวเรือนต่างมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความรู้ทางด้านอาชีพให้มีความต่อเนื่อง ผ่านการปฏิสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้อยู่เสมอ และยิ่งความรู้ที่แฝงเร้นภายในครัวเรือน มีความหลากหลาย ยิ่งส่งผลให้

ครัวเรือนผู้ประกอบการอาชีพมีศักยภาพในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความรู้ในอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการซื้อของตลาดกลุ่มเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างต่อเนื่อง

ผลการศึกษา ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการความรู้ทางด้านอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้านการจักสานไม้ไผ่ของครัวเรือนผู้ประกอบการอาชีพ พบว่า เป็นผลสืบเนื่องจากการใช้ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ที่มีอยู่ภายในกลุ่มย่อยหรือระหว่างกลุ่มย่อยเป็นกลไกในการยึดโยงให้ครัวเรือนผู้ประกอบการอาชีพร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ แบ่งปันข้อมูลด้วยความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันอย่างไว้วางใจ ตลอดจนความสนใจใฝ่รู้ของตัวผู้ประกอบการอาชีพ และที่สำคัญคืออุดมการณ์หรือค่านิยมในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงที่ยึดถือนับแต่อดีต

จากผลการศึกษาพบว่า หากต้องการให้ภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้านขององค์กรชุมชนจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ สร้างรายได้เพิ่มขึ้น ควรมีการศึกษาศักยภาพขององค์กรชุมชนในการลดการพึ่งพิงระบบกลไกตลาด รวมถึงศึกษาองค์กรชุมชนอื่น ๆ ที่มีการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นอาชีพว่าเขามีกระบวนการจัดการความรู้อย่างไรภายใต้สถานการณ์หรือบริบทชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป